

WYZWANIA WSPÓŁCZESNEJ EDUKACJI PRZEDSZKOLNEJ

Niniejszy artykuł poświęcony jest zadaniom placówek przedszkolnych jakie stawiają przed nimi rodzice, dzieci oraz decydenci, a więc cały system edukacji.

Wprowadzając zmiany i reformy, należy jednak pamiętać aby w pogoni za innowacjami nie zatracić podstawowych funkcji wychowania przedszkolnego, a więc korzeni, z których edukacja przedszkolna wyrosła.

Słowa kluczowe: przedszkole, edukacja dziecięca, wychowanie przedszkolne

Wprowadzenie

Wszystko co naprawdę trzeba wiedzieć, nauczyłem się w przedszkolu – o tym jak żyć, co robić, jak postępować, współżyć z innymi, patrzeć, odczuwać, myśleć, marzyć i wyobrażać sobie lepszy świat.

Robert Fluhum

Przytoczone powyżej słowa stanowią sens edukacji przedszkolnej, bo właśnie te umiejętności zdobywa dziecko w przedszkolu. Nikogo nie trzeba chyba przekonywać jak intensywnie rozwija się dziecko w pierwszych latach swego życia. Jest to okres, podczas którego m.in. kształtuje się szereg możliwości fizycznych, intelektualnych i społecznych. Dlatego bardzo ważne jest aby dziecko jak najwcześniej miało umożliwiony dostęp do wychowania przedszkolnego.

W Polsce wychowaniem przedszkolnym objęte są dzieci od trzeciego roku życia (w szczególnych sytuacjach od 2,5 roku życia) do momentu podjęcia nauki w szkole (a więc do 6–7 lat).

Opinii na temat edukacji przedszkolnej jest wiele. Niektórzy twierdzą, że bardzo korzystna dla rozwoju jest sytuacja, gdy już trzyletnie dziecko przebywa w przedszkolu przynajmniej kilka godzin dziennie. Inni twierdzą, że przedszkole to "przechowalnia", gdzie zostawia się dzieci, gdy rodzice idą do pracy. Jeszcze inni wyrażają opinię, że przedszkole to miejsce, gdzie dzieci spędzają czas na bezustannej zabawie. Są i tacy, którzy twierdzą, że przedszkole, to "zło konieczne" – trzeba posłać dziecko, gdyż nie ma innego wyjścia lub ponieważ wzywa obowiązek. Pamiętać należy, że nie ma w Polsce obowiązku posłania dziecka do przedszkola. To nadal możliwość a nie konieczność.

Przedszkole jest instytucją opiekuńczo-wychowawczą, do zadań której należą: wszechstronne wychowanie dzieci, opieka nad nimi, czuwanie nad ich zdrowiem, bezpieczeństwem, stymulowanie rozwoju, wyrównywanie ewentualnych braków oraz współpraca z rodziną i środowiskiem dziecka.

Argumentem przemawiającym za posłaniem dziecka do przedszkola jest przebywanie wśród rówieśników, którzy już pewne czynności potrafią

wykonywać lub również się ich uczyć. To może przyspieszyć rozwój dziecka, które przecież wielu rzeczy uczy się poprzez naśladownictwo. Przedszkole to także pierwsza kuźnia przyszłych obywateli. W gronie innych dzieci maluchy uczą się przebywać w grupie i z nią współdziałać. Następuje naturalna, samoistna nauka podstaw tolerancji, partnerstwa i współżycia w środowisku rówieśników. Nie można zapominać także o tym, że w przedszkolu dzieci zdobywają niezbędne przygotowanie do swojej przyszłej roli ucznia. Można tu wymienić próby czytania i pisania, ćwiczenia koncentracji podczas zajęć czy umiejętność reagowania na polecenia. Programy edukacyjne realizowane w przedszkolach stwarzają możliwości zdobywania różnorodnych doświadczeń, uczestniczenia w zróżnicowanych i ciekawych zajęciach. Rozwijają także sprawność, umiejętności manualne i techniczne, czytanie i liczenie. Pomagają w poznawaniu otoczenia, rozwijaniu odczuć zmysłowych, kształtowaniu systemu wartości. Przedszkole, w przeciwieństwie do szkoły, jest miejscem, w którym jest czas i są warunki do wyrównywania poziomu, doświadczeń i umiejętności.

W XXI wieku, gdzie dynamika rozwoju technologicznego oraz otaczającej nas rzeczywistości jest niezwykle intensywna, nie ulega wątpliwości, że zadań stojących przed przedszkolami jest znacznie więcej niż jeszcze kilkanaście lat temu. To one bowiem, obok najbliższej rodziny wprowadzają dziecko w otaczającą je rzeczywistość. Aby zatem realizować te zadania, przedszkola muszą podążać za postępującymi w każdej materii zmianami, stale się rozwijać, poszerzać swoją ofertę edukacyjną i nieustannie inwestować w rozwój swoich pracowników.

Cele i funkcje wychowania przedszkolnego

Okres edukacji przedszkolnej jest niezwykle istotny w życiu człowieka przede wszystkim dla kształtowania jego osobowości, jak i nabywania różnorodnych doświadczeń i umiejętności. Przedszkole pełni ogromnie ważną rolę, przede wszystkim w kształtowaniu samodzielności, budowaniu zaufania do samego siebie, oraz nabywaniu umiejętności adaptacyjnych.

Grupa rówieśnicza pozwala dziecku doświadczyć różnorodnych interakcji (na pewno innych niż te, które występują w środowisku rodzinnym). Wychowanek doświadcza uczuć i emocji zarówno pozytywnych, jak i negatywnych, przez to uczy się sposobów rozwiązywania konfliktów, poznaje podstawowe normy zachowania obowiązujące w społeczeństwie.

Podstawa programowa wychowania przedszkolnego opisuje proces wspomagania rozwoju i edukacji dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Przedszkola, oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych oraz inne formy wychowania przedszkolnego w równej mierze pełnią funkcje opiekuńcze, wychowawcze i kształcące. Zapewniają dzieciom możliwość wspólnej zabawy i nauki w warunkach bezpiecznych, przyjaznych i dostosowanych do ich potrzeb rozwojowych.

Cele te są realizowane we wszystkich obszarach działalności edukacyjnej przedszkola oraz innej formy wychowania przedszkolnego. W każdym z obszarów są podane umiejętności i wiadomości, którymi dzieci kończące wychowanie przedszkolne powinny się wykazywać.

Z podstawy programowej edukacji przedszkolnej wynika, że wychowanie przedszkolne spełnia wobec dziecka następujące funkcje:

1) wspomagającą rozwój – ujmowaną jako tworzenie przez nauczyciela sytuacji sprzyjających wyzwalaniu i doskonaleniu różnych form aktywności dzieci – ruchowej, umysłowej, technicznej i estetycznej. Nauczyciel stwarza warunki dla inicjatywy i czynienia samodzielnych doświadczeń, wyposaża dzieci w określony zasób wiadomości i umiejętności, kształci nawyki, uczy sposobów zachowania się i postępowania. Funkcja wspomagająca rozwój przejawia się także w zapobieganiu nieprawidłowościom w rozwoju dzieci, a w szczególności chronienie wychowanków przed zagrożeniem fizycznym i psychicznym, czuwanie nad prawidłowym rozwojem, bezpieczeństwem i zdrowiem. Ponadto wspomaganie rozwoju to wyrównywanie różnych opóźnień w rozwoju dziecka, likwidowanie lub zmniejszanie niektórych wad rozwoju psychofizycznego dzieci, których rozwój poszczególnych sfer jest opóźniony lub przebiega nieharmonijnie¹.

2) zapewnienie opieki, wychowania i uczenia się w atmosferze akceptacji i bezpieczeństwa. Działalność opiekuńcza wytwarza u dzieci poczucie bezpieczeństwa warunkujące wyniki wychowania i kształcenia. Działalność wychowawcza ma na uwadze wszechstronny rozwój dzieci i przygotowanie do szkoły. Natomiast działalność dydaktyczna przejawia się w procesie kierowania uczeniem się dzieci w różnych sytuacjach i okolicznościach, z uwzględnieniem ukierunkowanej pracy nad przygotowaniem dzieci do podjęcia nauki w szkole. W praktyce działalność opiekuńcza, wychowawcza i dydaktyczna są ze sobą integralnie powiązane. Wyraża się to w różnych formach pracy z dziećmi, takich jak zabawa, zajęcia, kontakty okolicznościowe, czynności samoobsługowe, prace użyteczne².

3) doradztwo i wspieranie działań wychowawczych rodziny wobec dziecka, które polega na pomaganiu rodzicom w rozpoznawaniu możliwości rozwojowych dziecka i podjęciu wczesnej interwencji specjalistycznej, bieżące informowanie o postępach dziecka oraz uzgadnianie wspólnie z nimi kierunku i zakresów realizowanych w przedszkolu zadań.

Współpracując z rodziną dziecka, przedszkole z jednej strony kieruje swoje działania na dziecko, jego wychowanie, prawidłowy i wszechstronny rozwój, sprawuje opiekę nad zdrowiem i bezpieczeństwem, przygotowuje do szkoły, z

---

¹ S. Guz (red.), Wychowanie przedszkolne. Warunki funkcjonowania oraz efekty kształcenia, t. I wyd. UMCS, Lublin 1991, s. 133–134

² K. Lubomirska, Przedszkole rzeczywistość i szansa, wyd. Żak, Warszawa 1997, s. 136–137

drugiej wychodzi naprzeciw ogólnym potrzebom życia społecznego i gospodarczego oraz związanej z tym sytuacji rodziny³.

Rola i zadania wychowania przedszkolnego

Pobyty dziecka w przedszkolu kształtuje dojrzałość emocjonalną i rozwija samodzielność. Dziecko uczy się funkcjonowania w grupie rówieśniczej: przestrzegania ogólnych norm, wykazywania się cierpliwością podczas oczekiwania na swoją kolej, dostosowywania się do poleceń dorosłych. W przedszkolu dziecko uczestniczy w kierowanej przez nauczycielkę grupie rówieśników na prawach jednego z wielu. Jego status jest zupełnie inny niż w rodzinie, w której rówieśników najczęściej nie ma. Pozycja dziecka w rodzinie bywa zazwyczaj wyjątkowa, podczas gdy w przedszkolu te same prawa i obowiązki mają wszystkie dzieci należące do grupy⁴.

Wychowanie przedszkolne stanowi pierwszy szczebel w systemie edukacji i jest bardzo ważne dla rozwoju osobowościowego dziecka. Jednym z najważniejszych celów edukacji przedszkolnej jest wszechstronny rozwój wychowanków. Zadaniem przedszkola jest stworzyć takie sytuacje wychowawcze, emocjonalne i materialne, aby dziecko mogło w pełni rozwinąć swoje potencjalne możliwości intelektualne, poznawcze, społeczno-moralne, emocjonalno-motywacyjne w warunkach poszanowania jego zdrowia i potrzeb rozwojowych⁵.

Podstawową formą aktywności dziecka jest zabawa, w której tkwi ogromny, jedyny i niezastąpiony potencjał rozwojowy. W zabawie dziecko zaspokaja swoje najżywoźniejsze potrzeby: ruchu, działania, kontaktów społecznych, badania, poznawania i doświadczania świata w jego różnych wymiarach na miarę indywidualnych możliwości. Zabawa daje dziecku odprężenie, wypoczynek, pozwala na odreagowanie przykrych emocji, jest nieograniczonym doświadczeniem kreacji dziecięcego świata i rozwoju wyobraźni, kształci dziecko wszechstronnie.

Zadaniem przedszkola jest nie tylko przygotowanie dziecka do szkoły, ale tworzenie takich warunków rozwoju, aby dziecko mogło rozwinąć i wykorzystać w procesie formowania swojej osobowości, wszystkie swoje obecne potencjalne możliwości, a także swoje indywidualne zdolności. Dlatego w procesie edukacji dziecka za najważniejsze zadania uważa się: rozwój jego samodzielności poznawczej, spontaniczności, dociekliwości, wewnętrznej motywacji do uczenia się, chęci odkrywania świata, wytrwałości w realizowaniu zadań, twórczości itp. Bardzo ważnym zadaniem jest wyrównanie

---

³ A. Klim-Klimaszewska, *Pedagogika przedszkolna*, PIW, Warszawa 2005, s. 68

⁴ M. Przetacznik-Gierowska, Z. Włodarski, *Psychologia wychowawcza*, część 1, PWN, Warszawa 1998, s. 235

⁵ J. Lubowiecka, *Funkcje i zadania współczesnego przedszkola*, "Wychowanie w przedszkolu", nr 1/2006, s. 5

wszelkich potencjalnych deficytów rozwojowych u dzieci, tak aby mogły podjąć naukę szkolną z pełnym sukcesem. Nie mniej ważne jest kształtowanie postawy moralnej dziecka, jego pierwszych doświadczeń rozróżniania dobra i zła, poczucia sensu i wartości życia. To w wieku przedszkolnym u dzieci kształtuje się podstawowe zręby osobowości. Małe dziecko powinno być włączone w wartości kultury, dobra narodowe i ogólnoludzkie.

Wychowanie przedszkolne wypełnia również zadania wobec społeczeństwa. Bardzo ważne jest upowszechnienie elementów wiedzy psychologicznej, pedagogicznej i biomedycznej o rozwoju dziecka i jego potrzebach wśród rodziców. Przyczynia się to do podnoszenia ogólnej kultury pedagogicznej wśród społeczeństwa, poziomu świadomości i wiedzy o roli edukacji w życiu człowieka, a także propagowanie pożądaných wzorców i zachowań wychowawczych w rodzinach.

Innym ważnym zadaniem wypełnianym przez przedszkola w środowisku jest jego rola kulturotwórcza. Organizowanie uroczystości, spotkań z okazji różnych świąt, rocznic narodowych, regionalnych z udziałem wybitnych postaci żyjących na danym terenie przyczynia się do upowszechniania i podtrzymywania tradycji, obyczajów, pogłębiania wiedzy o historii narodu i regionu. W związku z czym wytwarza się więź między ludźmi, poczucie wspólnoty i wartości. Przy tej okazji upowszechnia się wzory i normy społecznych zachowań.

Kolejnym zadaniem jest integrowanie różnych społeczności wokół problematyki edukacji dziecka. Takim naturalnym i pierwszym środowiskiem integracyjnym jest przedszkole, które przez kontakty, wspólne wykonywanie zadań, podejmowanie różnych inicjatyw na rzecz dzieci, uczy ludzi form społecznego działania i współpracy z innymi ludźmi.

Równie ważnym zadaniem jest prawidłowe kształtowanie osobowości dziecka, a w szczególności dbanie o wszechstronny rozwój dzieci, właściwe kształtowanie ich postaw, przekonań i zainteresowań, wyrabianie umiejętności i sprawności oraz stopniowo poszerzanie ich wiedzy. Wynika stąd konieczność indywidualizacji w wychowaniu zbiorowym i osobistego kontaktu nauczyciela z każdym dzieckiem w grupie⁶.

Troska o zdrowie i bezpieczeństwo dzieci to zadanie, które wychowanie przedszkolne włącza do działań profilaktycznych, stymulujących, kompensacyjnych, korektywnych i reedukacyjnych prowadzonych przez personel pedagogiczny, lekarski i administracyjno-obsługowy⁷.

---

⁶ A. Klim-Klimaszewska, *Pedagogika przedszkolna*, PIW, Warszawa 2005, s. 115

⁷ K. Duraj-Nowakowa, Stan gotowości zawodowej nauczycielek przedszkoli, w: *Próby modernizowania edukacji nauczycieli*, pod. Red. K. Duraj-Nowakowej, wyd. WSP, Kraków 1995, s. 82–83

W związku z nową podstawą programową, od nauczycieli wychowania przedszkolnego wymaga się realizacji nowych zadań. Stają się oni organizatorami i inicjatorami aktywności edukacyjnej dziecka oraz twórcami procesu wychowawczo-dydaktycznego. Sami dobierają materiał do nauczania, programy, metody wychowania, środki dydaktyczne czy chociażby formy organizacyjne⁸.

Do podstawowych zadań pedagoga w edukacji przedszkolnej zaliczyć należy organizowanie środowiska przedszkolnego, dbanie o wszechstronny rozwój każdego dziecka, właściwe kształtowanie jego postaw, zainteresowań, stopniowe i łagodne pogłębianie wiedzy. Właściwemu realizowaniu zadań dydaktyczno-wychowawczych powinny towarzyszyć określone predyspozycje psychiczne nauczyciela, czyli odpowiednie skłonności i zdolności niezbędne w pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym.

Zasadniczą funkcją nauczyciela w przedszkolu jest przede wszystkim organizowanie życia i działania jednostki, w czego skład wchodzi nie tylko planowanie i tworzenie, ale także poznawanie, kształtowanie umiejętności i ich odpowiednie stosowanie. Jego rola zawodowa zmierza w kierunku nauczyciela twórcy, urzeczywistniającego własne koncepcje i pomysły pedagogiczne oraz wspierającego rozwój dzieci⁹.

Kształtowanie umiejętności społecznych dziecka w przedszkolu

Kompetencje społeczne to złożone umiejętności warunkujące efektywność radzenia sobie w określonego typu sytuacjach społecznych, skuteczne komunikowanie się, zachowania nabywane przez jednostkę w toku treningu społecznego¹⁰.

Kompetencjami społecznymi nazywa się też konkretne umiejętności interpersonalne, niezbędne do nawiązywania i utrzymywania dobrych stosunków z innymi ludźmi. Rozwój społeczny dziecka w wieku przedszkolnym dokonuje się zasadniczo w dwóch środowiskach: rodzinie i grupie rówieśniczej w przedszkolu.

Na zachowania społeczne dziecka w nowym środowisku ma ogromny wpływ przebieg procesu przystosowania, gdyż doświadczenia dostosowawcze stanowią dla niego bazę przyszłego zachowania się społecznego. Składają się na nie wzory zachowań wyniesionych z rodzinnego domu, wrodzone mechanizmy adaptacyjne dziecka i warunki nowego środowiska. Przystosowanie do nowego środowiska edukacyjnego powinno być zadaniem rozwojowym dla dziecka, powinno je uczyć pokonywania trudności i radzenia sobie w nowych sytuacjach, a także ma wyrabiać w dziecku pewną odporność

---

⁸ A. Klim-Klimaszewska, *Pedagogika przedszkolna*, PIW, Warszawa 2005, s. 115–116

⁹ A. Klim-Klimaszewska, *Pedagogika przedszkolna*, PIW, Warszawa 2005, s. 116

¹⁰ A. Matczak, *Kwestionariusz Kompetencji Społecznych*, Podręcznik, Warszawa 2001, Pracownia testów Psychologicznych

na zmianę. Pierwsze tak znaczące doświadczenia przystosowawcze dziecka ulegają utrwaleniu i będą służyły jako schematy w późniejszym życiu. Od jakości przebiegu tego procesu zależy również otwartość dziecka na zmiany i przyjęte strategie radzenia sobie w nowych środowiskach.

Zadaniem przedszkola, które w swoich celach edukacyjnych zakłada wspomaganie i ukierunkowywanie rozwoju dziecka, zgodnie z jego wrodzonym potencjałem i możliwościami rozwojowymi, określonymi również przez wiek, powinno być aktywne wspieranie go w procesie przystosowania do życia w nowych warunkach¹¹.

Według psychologów u dzieci w wieku przedszkolnym pojawia się silna tendencja do nawiązywania kontaktów społecznych z rówieśnikami, nasila się dążenie do wspólnego przebywania, przyjaźnienia się. Dzieci w ten sposób zaspokajają swoją potrzebę przynależności do szerszego kręgu społecznego. W nowej rzeczywistości dziecko musi znaleźć dla siebie miejsce różne od tego, jakie zajmowało w rodzinie. Te doświadczenia społeczne wyznaczają tory socjalizacji dziecka, przyjmowanie wartości, wyznaczają pozycję w grupie, poczucie własnej wartości, utrwalanie zachowań i nabywanie nowych, stosowanie do warunków i przyjętych norm w nowym środowisku.

W przedszkolu dziecko samodzielnie przeżywa pierwszy szerszy trening społeczny, poprzez który poznaje i doświadcza różnych ról, np. bycia kolegą, koleżanką, członkiem określonej grupy, współorganizatorem zabawy, współtwórcą różnych zadań, wolontariuszem, pomysłodawcą itp.

Przynależność do grupy rówieśniczej daje dziecku okazję do przeżywania różnych emocji związanych z doświadczeniami społecznymi takimi jak radość sukcesu, gorycz porażki, ponoszenie konsekwencji za własne zachowanie, odpowiedzialność za własne czyny, słowa. Dzieci w toku doświadczeń i obserwacji kontaktów międzyludzkich uczą się różnicowania i dystansu społecznego.

Znaczącą rolę w rozwoju społecznym i wrażliwości emocjonalnej dzieci odgrywa przyjaźń. Przyjaźnie dziecięce wyposażają dziecko w umiejętności pozwalające odnaleźć się w społecznym świecie. Istotą przyjaźni jest bowiem wzajemność i przywiązanie między jednostkami postrzegającymi siebie jako równe. Początkowo przyjaźnie nawiązują się w parach, które we wczesnym dzieciństwie są skłonne do koncentrowania się na sobie i izolacji od innych rówieśników, choć nie prowadzi to do trwałości związku. Dziecko łatwo przechodzi od jednego "najlepszego przyjaciela" do innego, za każdym razem obdarzając innego przyjaciela silnymi uczuciami¹². Charakter przyjaźni zmienia się wraz z rozwojem dziecka. Relacje przyjacielskie dzieci w przedszkolu

---

¹¹ J. Lubowiecka, Przystosowanie do przedszkola zadaniem rozwojowym dla dziecka, [w:] *Adaptacja w przebiegu życia jednostki*, red. R. Michalak, Poznań 2010, s. 43–57

¹² J. Dunn, *Przyjaźnie dzieci*, Kraków 2008, Wydawnictwo UJ

nawiązują się zwykle z potrzeby zabawy z rówieśnikami własnej płci. W okresie późniejszego dzieciństwa występuje w dalszym ciągu segregacja płciowa, ale powoli powstają też interpersonalne związki między dziewczętami i chłopcami. W miarę rozwoju dziecka znaczenia nabiera w przyjaźni wymiar lojalności i poczucia zobowiązania. Jest to związane z rozwojem emocjonalnym. W wyniku zabaw z przyjaciółmi w okresie przedszkolnym u dzieci kształtuje się poznawcza reprezentacja związków przyjacielskich, co jest podstawą budowania tego typu relacji w późniejszym życiu.

Kształtowanie czynności samoobsługowych, nawyków higienicznych i kulturalnych

Wychowanie zdrowotne jest jedną z dróg uspołecznienia dziecka, rozszerzenia jego wiedzy, zainteresowań, budzenia potrzeb kulturalno – estetycznych. W przedszkolu dzieci zdobywają umiejętność posługiwania się urządzeniami higienicznymi, przyborami służącymi do utrzymywania czystości osobistej i otoczenia. Korzystając ze stale obecnych wzorów zachowania się osób dorosłych i rówieśników, nabywają przyzwyczajień, rozwijają kulturalno – higieniczne potrzeby oraz zdobywają wiadomości niezbędne dla zrozumienia sensu i celu obowiązujących je czynności¹³.

Początek wieku przedszkolnego jest właściwym momentem na zaszczepienie prawidłowych postaw wobec zdrowia. Dziecko przebywając w przedszkolu wiele godzin, zdobywa podstawowe informacje i umiejętności niezbędne do wzmacniania zdrowia w sposób naturalny, w powiązaniu z zabawą, posiłkami, zabiegami higienicznymi, wypoczynkiem.

Zdrowie, tak nieuchwytnie dla dorosłych – jest tym bardziej abstrakcją dla dziecka. Dlatego wszelkie zabiegi higieniczne, troskę o zdrowie należy oprzeć na naturalnych tendencjach dziecka, na skłonności do naśladownictwa oraz na chęci dziecka do zwrócenia na siebie uwagi. Szczególny jest więc wiek przedszkolny, wtedy dziecko cechuje chęć samodzielności przy myciu, ubieraniu, jedzeniu. Dzieci powinny świadomie zdobywać przyzwyczajenia zdrowotne, powinny wiedzieć w jakim celu coś robią, bowiem udział świadomości w przeżywaniu decyduje o tym, czy te przyzwyczajenia staną się głęboko zakorzenionymi potrzebami kulturalnymi w życiu. Do wszystkich czynności służących zdrowiu należy tak dzieci wdroić, przyzwyczaić aby stały się nawykami. Wychowanie zdrowotne młodego człowieka powinno więc polegać na kształtowaniu jego świadomości w zakresie dbania o zdrowie, aby utrwalić nawyki zdrowego zachowania na całe życie. Wyrabianie postawy zdrowotnej obejmuje potrzebę przyswajania przez wychowanka wiedzy o zdrowiu, jak również rozwijanie umiejętności dbania o zdrowie swoje i innych.

Wychowanie zdrowotne według M. Demela jest "integralną częścią składową kształtowania pełnej osobowości, a polega ona na: wytwarzaniu

---

¹³ M. Kwiatkowska, Z. Topińska, *Pedagogika przedszkolna*, Warszawa 1978, WSiP, s. 104

nawyków bezpośrednio lub pośrednio związanych z ochroną i doskonaleniem zdrowia fizycznego i psychicznego; wyrabianiu odpowiednich sprawności; nastawieniu woli i kształtowaniu postaw umożliwiających stosowanie zasad higieny, skuteczną pielęgnację, zapobieganie chorobom i leczenie; pobudzaniu pozytywnego zainteresowania sprawami zdrowia przez epizodyczne i systematyczne wzbogacanie i pogłębianie wiedzy o sobie, a także o prawach rządzących zdrowiem publicznym"¹⁴.

Edukacja zdrowotna jest integralną częścią całego procesu wychowania. To nie tylko przekazywanie wiedzy o tym, co jest korzystne lub szkodliwe dla zdrowia, lecz przede wszystkim wyposażenie dziecka w odpowiednie umiejętności i nawyki, które pomogą tę wiedzę skutecznie wykorzystać.

Wychowanie zdrowotne nie może być izolowane od innych zagadnień wychowawczych, jest ono bowiem częścią wszechstronnego wychowania.

Przyzwyczajanie dzieci do dbania o własne zdrowie, do czynności temu służących, nie może być formalnością czy obowiązkiem spełnianym przez dziecko tylko wtedy, kiedy pilnują tego dorośli. Dzieci muszą same przywyknąć i stosować odpowiednie zasady w życiu. Wszelkie starania o zapewnienie dziecku zdrowia, nie dadzą pożądanego rezultatu bez współdziałania rodziny dziecka; żeby dane czynności weszły dziecku w nawyk nie wystarczy pouczanie i tłumaczenie, ważny jest przykład dorosłych, a zwłaszcza przykład zachowania zdrowotnego w rodzinie dziecka. Zadania praktyczne wychowania zdrowotnego w przedszkolu i domu rodzinnym dziecka to uświadamianie i informowanie, wyrabianie nawyków oraz umiejętności, kształtowanie postaw w zakresie kultury zdrowotnej.

Dzieciom należy więc umożliwić poznanie odpowiednich postaw i wartości, które ułatwią im dokonywanie wyborów. Działanie nauczycieli i rodziców w tym zakresie musi być zintegrowane i zgodne.

W podstawie programowej wychowania przedszkolnego dla przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego czytamy: "W wielu obszarach wychowania przedszkolnego występują treści edukacji zdrowotnej. Ze względu na dobro dzieci należy zadbać o kształtowanie ich świadomości zdrowotnej oraz nawyków dbania o własne zdrowie w codziennych sytuacjach w przedszkolu i w domu, współpracując w tym zakresie z rodzicami"¹⁵. Wyróżnione w ww. podstawie programowej obszary tematyczne w dużej części wiążą się z edukacją zdrowotną w sposób bezpośredni np.: "kształtowanie czynności samoobsługowych, nawyków higienicznych i kulturalnych, wychowanie zdrowotne i kształtowanie sprawności fizycznej dzieci, wdrażanie

---

¹⁴ M. Demel, *Pedagogika zdrowia*, Warszawa 1980, WSiP, s. 69

¹⁵ Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego, Załącznik nr 1 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27.08.2012r., poz. 977 z późn. zm.

dzieci do dbałości o bezpieczeństwo własne oraz innych"¹⁶. Inne zadania odnoszą się do systemu wartości, przekonań, postaw, samooceny oraz umiejętności życiowych. Umiejętności te koncentrują się wokół rozwiązywania problemów, podejmowania decyzji, samodzielnego działania, rozpoznawania i kontrolowania emocji, kompetencji komunikacyjnych oraz zachowań społecznie akceptowalnych. Budowanie "świadomości zdrowotnej" dziecka w wieku przedszkolnym poprzez edukację oznacza, nie tylko wzbogacanie wiedzy o zdrowiu, ale "kształtowanie nawyków dbania o własne zdrowie".

W kształtowaniu czynności samoobsługowych ważne jest przyzwyczajanie dzieci do samodzielnego korzystania z toalety oraz uświadamianie im, że inni mają prawo do intymnego załatwienia potrzeb fizjologicznych.

Kształtując nawyki kulturalnego zachowania się podczas spożywania posiłków nacisk kładziony jest na estetykę otoczenia, wykonanie wszystkich czynności przygotowawczych i zabiegów higienicznych. To także okazja do uświadomienia dzieciom, aby w czasie jedzenia nie prowadziły ze sobą zbyt głośnych rozmów, nie kręciły się przy stole, nie bujały na krzesłach itp.

Ważnym zadaniem jest przyzwyczajanie wychowanków do utrzymywania porządku w najbliższym otoczeniu, aktywny udział w porządkowaniu zabawek, odkładanie ich na ustalone miejsca, sprzątanie miejsca pracy np. po wykonaniu rysunku. Zadania z obszaru dotyczącego zdrowia ściśle wiążą się z kształtowaniem nawyków kulturalno – higienicznych, dbałością o bezpieczeństwo, w tym z właściwym zachowaniem się podczas różnych zjawisk atmosferycznych. Każda naturalna sytuacja, taka jak jedzenie posiłków, wyjście na spacer, zabawa w ogrodzie, jest okazją do przekazania treści prozdrowotnych, jak i kształtowania pożądanych nawyków.

Z kolei kształtowanie u dzieci czynnych postaw wskazujących na dbałość o bezpieczeństwo własne i innych obejmuje:

- poznanie i przestrzeganie zasad bezpiecznej zabawy w domu, przedszkolu, na powietrzu;
- rozpoznawanie zagrożenie i nabywanie umiejętności ich unikania;
- radzenie sobie w sytuacji trudnej i odważne proszenie o pomoc;
- zachowanie ostrożności w stosunku do obcych ludzi, nieznanymi zwierząt i roślin;
- doskonalenie umiejętności bezpiecznego poruszania się po drogach i korzystania ze środków komunikacji.

Wychowanie do przestrzegania zasad bezpieczeństwa nie może wywoływać w dzieciach poczucia zagrożenia, ale pewność i przekonanie, że poradzą sobie w nowej sytuacji. Powinny wiedzieć, że mogą liczyć na pomoc dorosłych (w tym rodziców, dziadków) i potrafić o nią poprosić.

---

¹⁶ Tamże

Wspomaganie rozwoju intelektualnego dzieci poprzez zabawy konstrukcyjne, budzenie zainteresowań technicznych.

Do zadań wychowania umysłowego w przedszkolu należy rozwijanie czynności poznawczych dziecka, budzenie potrzeby wiedzy o świecie, czerpanej z otoczenia społecznego, technicznego i przyrodniczego, a powiązanej z doskonaleniem mowy, umiejętności działania i własną ekspresją¹⁷.

Każde dziecko, jeśli tylko jest zdrowe i rozwija się prawidłowo, ma potrzebę poznawania otoczenia. Pragnie dowiadywać się różnych rzeczy, badać, doświadczać.

W spostrzeżeniach małych dzieci dominuje uczuciowy, subiektywny stosunek do rzeczywistości i dlatego tak trudno im przychodzi wyróżnianie obiektywnie ważnych cech przedmiotów, jeśli inne bardziej je pociągają. Niemniej jego spostrzeżenia bywają zaskakująco świeże i odkrywcze, świadczące o dokonywaniu samodzielnych prób analizy i syntezy, wiązaniu przyczyn i skutków, rozumowaniu.

Zadaniem przedszkola w tym zakresie jest "kształtowanie stosunku do wiedzy, otwieranie przed dziećmi perspektyw, utwierdzenie w przekonaniu, że wiedza jest rozległa, że kiedyś dzięki nauce w szkole dowiedzą się i zrozumieją bardzo wiele, że sprawy dziś im nieznanne wiadome są ludziom, którzy dużą umieją"¹⁸.

Włączając się w proces zaspokajania poznawczych potrzeb małych dzieci trzeba mieć na uwadze, że ruchliwość umysłu dziecka, wynikająca z intensywnego rozwoju wyższych czynności nerwowych w okresie przedszkolnym idzie w parze z dużą podatnością na zmęczenie. Na ogół dla dziecka nie jest męczący wysiłek podejmowany w zabawie, która właśnie w wieku przedszkolnym jest swoistą drogą uczenia się i umysłowego rozwoju, prowadzącą do poznawania otoczenia i ekspresji. Stopień dziecięcej aktywności umysłowej zależy od warunków, jakie stwarzają dorośli dla zabawy i dla różnych zajęć dowolnych w przedszkolu, umożliwiając przez to poszerzenie doświadczeń, stwarzając okazję wielostronnego posługiwania się mową.

Przeżycia i doświadczenia dziecka narastające w kontakcie z otaczającym światem pobudzają jego potrzebę ekspresji. Ekspresja przejawiająca się u dziecka czy to w zabawie, czy też w twórczości plastycznej zawsze zawiera w sobie czynnik poznawczy, prowadząc do lepszego rozumienia otaczających zjawisk, obserwowanych przez pryzmat własnych przeżyć¹⁹.

Przedszkole rozwijając możliwości artystyczne dzieci powinno stwarzać sytuacje sprzyjające ich wielokierunkowej ekspresji, w tym ekspresji słownej,

¹⁷ M. Kwiatkowska, Z. Topińska, *Pedagogika przedszkolna*, Warszawa 1978, WSiP, s. 175

¹⁸ M. Kwiatkowska, Z. Topińska, *Pedagogika przedszkolna*, Warszawa 1978, WSiP, s. 176

¹⁹ Tamże, s. 177

występującej spontanicznie szczególnie w zabawie, twórczości plastycznej, samodzielnym układaniu krótkich opowiadań itd.

Uczestniczenie dziecka w zabawie ma charakter twórczy, co prowadzi do samodzielnego poznawania i przekształcania rzeczywistości otaczającej dziecko. Najwcześniej pojawiają się zabawy manipulacyjne, które polegają na manipulowaniu przedmiotami w różny sposób. Osiągnięcie przez dziecko sprawności chwytania pozwala mu poznawać powierzchnię i kształt przedmiotów, umożliwia zdobywanie wiadomości o ich zewnętrznych właściwościach. Zabawy te rozwijają umiejętności technicznego i praktycznego obchodzenia się z zabawkami i różnymi przedmiotami codziennego użytku. Choć pozbawione są treści i nie mają określonej struktury, to jednak dzięki nim dzieci angażują swoje spostrzeżenia wzrokowe, słuchowe, dotykowe oraz złożone ruchy rąk w celu bliższego poznania przedmiotu, zabawki. Z nich wywodzą się zabawy konstrukcyjne, które doskonałą funkcję spostrzeżeniowo – ruchowe, wyzwalają pomysłowość, pobudzają wyobraźnię, uczą obserwacji, wdrażają do skupienia uwagi.

Zabawy konstrukcyjne dotyczą czynności budowania z użyciem różnego rodzaju materiału np. klocków, patyków, piasku itp. W młodszym wieku przedszkolnym dziecko jedynie układa elementy jeden na drugi lub w szeregu, przy czym sam wytwór nie jest dla niego zbyt ważny. W starszym wieku wznoszone "budowle" nabierają znaczenia. Dziecko wkłada w powstanie wytworu wiele zaangażowania i chroni go przed zburzeniem. Zabawy konstrukcyjne posiadają walory związane z uspołecznieniem. Wspólne budowanie wymaga podejmowania szeregu strategii, jak np. wspólnego ustalania planu budowy, rozdzielania czynności pomiędzy członków grupy, dzielenia się materiałem czy ocena powstałego wytworu. Zabawa w przedszkolu umożliwia dzieciom:

- lepsze poznanie siebie samego,
- zabawy podwyższają kompetencje dokładnego obserwowania i oceniania pozostałych uczestników,
- zabawy rozwijają zdolność wczuwania się w sytuację drugiej osoby i odpowiedniego nastawienia się do niej,
- zabawa powoduje zwiększenie pewności siebie, jeśli są oni najszybsi z całej grupy lub zwyciężają w rozgrywkach sportowych, ich poczucie własnej wartości rośnie,
- dziecko trenuje swoje zdolności motoryczne, jak np. umiejętność szybkiego reagowania i rozwija jednocześnie współpracę w grupie,
- podczas zabawy można pokonać zakorzenione wzorce zachowań i przećwiczyć umiejętności, które są konieczne prospołecznego postępowania,
- w zabawie pobudzane są ważne procesy nauczania,
- zdolności do rozwiązywania problemów i przewyższania trudności, a także odnoszenia sukcesów,

- rozwija wyobraźnię, twórcze pomysły,
- rozwija zdolność do współpracy,
- zabawy rozwijają inteligencję i pomysłowość dzieci.

Poznanie techniki ma na celu rozwijanie zainteresowań i umiejętności dziecka w tej dziedzinie, kształtowanie zaczątków myślenia technicznego, wdrażanie do właściwej organizacji pracy oraz wpajanie przekonań, że technika powinna coraz lepiej służyć różnym potrzebom ludzi. W dobie szybkiego rozwoju techniki wiele uwagi należy poświęcić przygotowaniu dziecka do życia we współczesnym, szybko zmieniającym się świecie. Poznanie otoczenia, zwłaszcza technicznego, różnych urządzeń i maszyn bardzo pasjonuje dzieci. Przedmioty używane w gospodarstwie domowym, takie jak telewizor, komputer, Internet, płyty CD, telefon komórkowy, tablet itp. wymagają dobrej znajomości wielu pojęć technicznych umożliwiających korzystanie z tych zdobyczy techniki. Technika może zafascynować dziecko na całe życie, ale może również wywołać w nim uraz czy niechęć. Kształtowanie pojęć technicznych u dzieci w wieku przedszkolnym to sprawa łatwa, a zarazem trudna. Łatwa, bo świat techniki, który nas otacza jest źródłem wiadomości dla kształconych dzieci. Z drugiej jednak strony – trudna, ponieważ dotychczas tym problemem kompleksowo się nie zajmowano, stąd brak wypróbowanych sposobów postępowania w tym zakresie. A problem jest bardzo ważny, gdyż "geneza pojęć w ogóle, a w tym również pojęć technicznych, jest ściśle związana z rozwojem mowy dziecka i poznawania przez nie rzeczywistości. W pojęciach tych odzwierciedlone zostają cechy przedmiotów i czynności w takiej formie, w jakiej je bezpośrednio spostrzegamy"²⁰.

Środowisko rodzinne, w którym żyje i wzrasta dziecko, ma zasadniczy wpływ na jego doświadczenie, w tym także na przyswajanie pojęć, między innymi technicznych. Przed nauczycielami przedszkola staje zadanie pozyskania rodziców do wspólnego realizowania zamierzeń wychowawczych w stosunku do ich dzieci. Wśród czynników wywierających duży wpływ na życie kulturalne rodziny znajdują się środki masowego przekazu, które są źródłem informacji, rozrywki i wielu przeżyć emocjonalnych dziecka. Rodzice przy różnych okazjach winni rozmawiać z dziećmi na tematy techniczne napotymane na co dzień np. na spacerze, wyjaśniając jednocześnie do czego dane urządzenie służy, wskazywać różnice między pracą ręczną a zmechanizowaną i jak dane urządzenie ułatwia życie człowiekowi. Zainteresowania techniką występują na ogół w większym stopniu u chłopców niż u dziewcząt. Różny jest też poziom umiejętności technicznych u dzieci w zależności od ich sprawności motorycznej, wpływów wychowania w rodzinie czy też warunków środowiskowych.

---

²⁰ T. Poznańska, O kształtowaniu pojęć w klasach niższych, WSiP, Warszawa 1976, s. 14.

Szybki postęp techniki powoduje, iż zaczyna kształtować się nowy model człowieka, który w coraz większym stopniu powinien być odpowiedzialny za swoje własne życie. Poznawanie techniki ma na celu rozwijanie zainteresowań, nabywanie nowych umiejętności, kształtowanie zaczątków myślenia technicznego oraz wyrabianie przekonań, że technika powinna coraz lepiej służyć różnym potrzebom ludzi.

Kształtowanie gotowości do nauki czytania i pisania

Gotowość do nauki czytania i pisania to taki stan w rozwoju dziecka, który jest rezultatem dojrzewania oraz dotychczasowego treningu wychowawczego przede wszystkim na terenie rodziny, który czyni go wrażliwym na znaki, ich istotę i znaczenie w procesie komunikowania się ludzi, a jednocześnie gotowym do odnoszenia korzyści ze wskazówek otoczenia dotyczących opanowania umiejętności czytania i pisania²¹.

Według A. Brzezińskiej stan gotowości można ująć w trzech aspektach, które są wzajemnie uzależnione i warunkują opanowanie umiejętności czytania i pisania:²²

1. Gotowości psychomotorycznej, której istnienie jest warunkiem opanowania techniki czytania i pisania.
2. Gotowości słownikowo – pojęciowej, która wiąże się z zasobem doświadczenia psychologicznego i językowego.
3. Gotowości emocjonalno – motywacyjnej, której istotą jest odkrywanie istnienia mowy pisanej, zasad nią rządzących i rozumienia jej znaczenia w procesie porozumiewania się ludzi oraz przekazu doświadczenia kulturowego.

Ukształtowanie się u dziecka wszystkich umiejętności świadczących o jego wysokim poziomie gotowości do rozpoczęcia nauki czytania i pisania, będzie zachodziło dopiero wtedy, gdy zostaną spełnione określone warunki, do których zalicza się:

- prawidłową wymowę,
- określoną lateralizację czyli wysoką sprawność ręki dominującej zarówno w zakresie szybkości jak i precyzji ruchów,
- prawidłowy poziom percepcji wzrokowej oraz słuchowej,
- właściwą koordynację wzrokowo-słuchowo-ruchową,
- zdolność koncentracji uwagi na dłuższy czas,
- odpowiednią pojemność tzw. pamięci świeżej²³.

Mowa jako akt w procesie porozumiewania językowego, słownego ogrywa poważną rolę w społecznych kontaktach człowieka z innymi ludźmi. Kontakty

---

²¹ A. Brzezińska, *Czytanie i pisanie – nowy język dziecka*, WSiP, Warszawa 1987, s.43

²² Tamże, s. 44

²³ P. Michalczyk, "O gotowości dziecka do czytania i pisania. Wychowanie w przedszkolu", 1986, nr 7–8, s. 434–435

te możliwe są dzięki umiejętności mówienia i rozumienia teksów słownych. Błędna wymowa pogarsza samopoczucie dziecka w zespole, utrudnia nawiązywane kontaktów z rówieśnikami i dorosłymi, powoduje niejednokrotnie nieśmiałość, a w konsekwencji jest przyczyną niepowodzeń w nauce czytania i pisania. Zadaniem nauczycieli w tym zakresie oprócz prawidłowego kształtowania wymowy jest zapobieganie wadom wymowy.

Podstawowym zadaniem związanym z przygotowaniem dziecka do nauki czytania i pisania jest doskonalenie percepcji wzrokowej. Proces analizy i syntezy wzrokowej rozwijany jest w różnych sytuacjach, których dostarcza codzienna zabawa, zajęcia, prace samoobsługowe np. porządkowanie zabawek, określanie różnic i podobieństw między przedmiotami itd.

Podstawową rolę w postrzeganiu wzrokowym liter odgrywają operacje identyfikacji i różnicowania ich kształtów oraz położenia przestrzennego. Początkowo orientacja przestrzenna jest ściśle związana z sytuowaniem przedmiotów względem własnego ciała.

Gdy dziecko opanuje już znajomość stron ciała i jest świadome lewej i prawej strony ciała, wówczas może posłużyć się tą wiedzą do obiektów znajdujących się w polu widzenia. Wówczas w konstrukcjach i rysunkach dziecka pojawia się nowy porządek. Zaczyna uwzględniać różnice w odległościach, zachowuje zasady równoległości, prostopadłości bądź skośności, co świadczy o bardziej obiektywnym ujmowaniu przez dziecko przestrzeni. Wstępny proces lateralizacji przekształca się w orientację kierunkową, która jest konieczną przesłanką gotowości dziecka do nauki czytania i pisania, a ujawniają ją dopiero dzieci sześćioletnie.

Właściwe czytanie musi być poprzedzone zabawami konstrukcyjnymi, układankami, pracami z różnych materiałów. Konstruowanie i układanie dowolne oraz według wzoru, a następnie coraz bardziej złożone, komplikujące się, z uwzględnieniem kompozycji asymetrycznej i abstrakcyjnej sprzyja nie tylko doskonaleniu percepcji wzrokowej, ale ćwiczy również pamięć wzrokową.

Przygotowując dziecko do czytania i pisania należy umożliwić mu kontakty z bogatym otoczeniem materialnym i kulturowym, rozwijać pamięć i wyobraźnię wzrokową. Dziecko bogate w doświadczenia wzrokowe i wzrokowo-słuchowe jest w stanie poradzić sobie z nowym i trudnym materiałem cyfrowo-literowym w sensie różnicowania, zapamiętywania i odtwarzania znaków w czytaniu i pisaniu²⁴.

Czynności czytania i pisania wymagają nie tylko prawidłowego spostrzegania liter, ale także umiejętności wyodrębniania i przyporządkowania

---

²⁴ P. Michalczyk, "O gotowości dziecka do czytania i pisania. Wychowanie w przedszkolu", 1986, nr 7–8, s. 434

im właściwych dźwięków²⁵. Podstawą rozumienia mowy jest umiejętność prawidłowego słyszenia i różnicowania dźwięków mowy. Percepcja słuchowa mowy jest wysoce złożona i wymaga nie tylko dojrzałości psychofizycznej, ale również pewnej wiedzy, gdyż operacje analityczno-syntetyczne przy czytaniu i pisaniu muszą być realizowane w sposób świadomy²⁶. Niski poziom spostrzegawczości słuchowej ujawnia się już u młodszych dzieci przedszkolnych, która objawia się trudnościami w przyswajaniu treści wierszy, piosenek, w trudności powtarzania dłuższych zdań i rozumienia poleceń.

Wynika to z gorszej pamięci słownej i analizy słuchowej tekstów słownych. Specyficznym dla nauki czytania i pisania rodzajem słuchu jest słuch fonematyczny, dotyczący różnicowania głosek, dokonywania analizy i syntezy w obrębie zdania i wyrazu.

Doskonalenie percepcji słuchowej następuje przede wszystkim w sytuacjach naturalnych np. w zabawie, rozmowach, czynnościach podejmowanych przez dziecko przy różnych okazjach w toku przedszkolnego dnia. Ponadto prowadzone są zabawy polegające na spostrzeganiu, różnicowaniu i określaniu zjawisk akustycznych, w szczególności na spacerach, wycieczkach, podczas zajęć umuzykalniających. Bardzo ważne są również zabawy i ćwiczenia oparte na materiale słownym. Liczne zabawy i ćwiczenia pomagają dziecku doskonaląc słuch fonematyczny.

W procesie przygotowania do nauki czytania i pisania wiele uwagi należy poświęcić analizie i syntezie słuchowej wyrazów. Obok prawidłowej percepcji kształtów i dźwięków szczególnie ważne jest zdobycie przez dzieci umiejętności poprawnego mówienia pod względem dźwiękowym jak i gramatycznym.

W procesie przygotowania do nauki czytania i pisania równie ważną rolę odgrywa pisanie, które angażuje motorykę ręki. Dlatego nabycie przez dzieci zręczności i sprawności w posługiwaniu się rękami ogrywa szczególną rolę. Niezbędną do pisania sprawność manualną dziecko zdobywa w toku wykonywania różnych zadań, a zwłaszcza tych, które wymagają ruchów przedmiotowo-narzędziowych, do których zaliczyć można wycinanie, naklejanie, zginanie, wyszywanie, nawlekanie, rysowanie, malowanie oraz wszelkie prace konstrukcyjne angażujące drobne ruchy palców. Dopiero sześciolatki osiągają wystarczający dla pisania rozwój sprawności manualnej i koordynacji wzrokowo-ruchowej²⁷. Usprawnienie rąk dziecka ma na celu doprowadzenie do tego, aby potrafiło dobierać potrzebne ruchy dostosowując je

---

²⁵ M. Cackowska, *Nauka czytania i pisania w klasach przedszkolnych*, Warszawa 1984, WSiP, s.39

²⁶ Tamże, s. 28

²⁷ M. Cackowska, *Nauka czytania i pisania w klasach przedszkolnych*, Warszawa 1984, WSiP, s.40

do rodzaju zadania manualnego oraz narzędzi i materiału, z którym będzie miało do czynienia. Dlatego należy stwarzać dzieciom wiele okazji, w których będą musiały zaangażować ruchy rąk i palców na różnorodnym materiale. Dzieci z niską sprawnością manualną nie potrafią dobrze rysować, lepić, wycinać, majsterkować, nawet wykonywać czynności samoobsługowych takich jak: mycie rąk, wiązanie butów, ubieranie się, jedzenie. Wykonywane czynności są niezgrabne, spowolnione a czasem nawet nerwowe.

Większość czynności wykonywanych przez dzieci ma charakter wzrokowo-ruchowy. Gdy niska sprawność manualna pogłębiona jest słabą kontrolą wzroku, dziecko poza nieładnym i nieczytelnym pismem będzie miało trudności z utrzymaniem się w liniach, z zachowaniem odpowiednich odległości między wyrazami.

Nad koordynacją ruchów, wzroku i słuchu pracuje przedszkole wykorzystując metody zabawowo-naśladowcze i zadaniowe. W organizacji czasu poświęconego na te zabiegi nie może zabraknąć głównych i podstawowych samodzielnych doświadczeń dzieci, a więc dowolnych prób i zabaw, w czasie których samorzutnie dzieci trenują koordynację wzrokowo-ruchową i słuchowo-ruchową.

Podsumowanie

Jak wykazano powyżej istnieje wiele celów, zadań i funkcji edukacji przedszkolnej. Bezsprzecznie stwierdzić można, że obecność dziecka w przedszkolu ma nieoceniony wpływ na jego rozwój. Można oczywiście dyskutować nad działalnością poszczególnych placówek przedszkolnych, bo jak w każdej sferze życia są i lepsze i gorsze. Nie można jednak dyskutować nad wpływem przedszkola na rozwój dziecka, bo nie znajdzie się prawdopodobnie żaden rodzic, który stwierdzi, że obecność jego dziecka w przedszkolu nie przyczyniła się do szybszego rozwoju jego dziecka.

Trzeba jednak pamiętać, że wybierając przedszkole dla dziecka, należy kierować się przede wszystkim tym, które zapewni dziecku wszechstronny rozwój, na miarę potrzeb i oczekiwań dziecka i jego rodziców.

Bibliografia

1. Brzezińska A., Czytanie i pisanie – nowy język dziecka, wyż. WSiP, Warszawa 1987.
2. Cackowska M., Nauka czytania i pisanie w klasach przedszkolnych, wyd. WSiP, Warszawa 1984.
3. Demel M., Pedagogika zdrowia, wyd. WSiP, Warszawa 1980.
4. Duraj-Nowakowa K., Stan gotowości zawodowej nauczycielek przedszkoli, w: Próby modernizowania edukacji nauczycieli, K. Duraj-Nowakowej (red.), wyd. WSP, Kraków 1995.
5. Guz S. (red.), Wychowanie przedszkolne. Warunki funkcjonowania oraz efekty kształcenia, t. I, wyd. UMCS, Lublin 1991.
6. J. Dunn, Przyjaźnie dzieci, wyd. UJ, Kraków 2008.
7. Klim-Klimaszewska A., Pedagogika przedszkolna, wyd. PIW, Warszawa 2005.

8. Kwiatkowska M., Topińska Z., Pedagogika przedszkolna, wyd. WSiP, Warszawa 1978.
9. Lubomirska K., Przedszkole rzeczywistość i szansa, wyd. Żak, Warszawa 1997.
10. Lubowiecka J., Funkcje i zadania współczesnego przedszkola, "Wychowanie w przedszkolu", nr 1/2006.
11. Lubowiecka J., Przystosowanie do przedszkola zadaniem rozwojowym dla dziecka, [w:] Adaptacja w przebiegu życia jednostki, R. Michalak (red.), Poznań 2010.
12. Matczak A., Kwestionariusz Kompetencji Społecznych, wyd. Pracownia Testów Psychologicznych, Warszawa 2001.
13. Michalczyk P., O gotowości dziecka do czytania i pisania, "Wychowanie w przedszkolu", 1986, nr 7–8.
14. Podstawa programowa wychowania przedszkolnego dla przedszkoli oraz innych form wychowania przedszkolnego, załącznik nr 1 do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27.08.2012r., poz. 977 z późn. zm.
15. Poznańska T., O kształtowaniu pojęć w klasach niższych, wyd. WSiP, Warszawa 1976.
16. Przetacznik – Gierowska M., Z. Włodarski, Psychologia wychowawcza, część 1, wyd. PWN, Warszawa 1998.

Пшемислав Жулковський. Виклики сучасної дошкільної освіти.

Стаття присвячена завданням, які перед дошкільними навчальними закладами ставлять батьки, діти та влада, а отже, уся освітня система. Упроваджуючи зміни й реформи, варто однак пам'ятати, щоб, захоплюючись інноваціями, не втратити основні функції дошкільного виховання, а з ними й коріння, із якого постає дошкільна освіта.

Ключові слова: дошкільний навчальний заклад, освіта дітей, дошкільне виховання.

Ziółkowski Przemysław. The Challenges of Contemporary Preschool Education.

This article is dedicated to the task of kindergartens posed by parents, children and decision-makers, and so the whole system of education.

Although it should be remembered, that during making changes and reforms in the pursuit of innovation, not to lose the basic functions of preschool education, and so the roots from which preschool education has grown.

Keywords: kindergarten, children education, preschool education.